

Πραγματοποιήθηκε στη Μόσχα η παρουσίαση του βιβλίου του μητροπολίτη Βολοκολάμσκ Ιλαρίωνα «Το Ευαγγέλιο του Ντοστογιέφσκι»

Στις 22 Ιουνίου 2021 πραγματοποιήθηκε στο κεντρικό κτήριο του Κρατικού Μουσείου Ιστορίας της Ρωσικής Λογοτεχνίας «Βλαντίμιρ Νταλ» η παρουσίαση του βιβλίου του προέδρου του Τμήματος Εξωτερικών Εκκλησιαστικών Σχέσεων (ΤΕΕΣ) του Πατριαρχείου Μόσχας, πρυτάνεως του Θεολογικού Ινστιτούτου Μεταπτυχιακών Σπουδών «Οι Άγιοι Κύριλλος και Μεθόδιος» «Το Ευαγγέλιο του Ντοστογιέφσκι».

Στην εκδήλωση έλαβαν μέρος ο διευθυντής του Κρατικού Μουσείου Λογοτεχνίας Ντ. Μπακ, ο επίτιμος πρόεδρος της Διεθνούς Εταιρείας Ντοστογιέφσκι Β. Ζαχάροφ, ο υπεύθυνος του τμήματος «Μουσείο-διαμέρισμα του Φ. Ντοστογιέφσκι» του Κρατικού Μουσείου Λογοτεχνίας Π. Φόκιν, ο πρόεδρος του Ιδρύματος Ντοστογιέφσκι Ι. Βόλγκιν, μελετητές του έργου του Ντοστογιέφσκι.

Την παρουσίαση άνοιξε ο διευθυντής του Κρατικού Μουσείου Λογοτεχνίας Ντ. Μπακ, ο οποίος

αφού συνεχάρη τον μητροπολίτη Ιλαρίωνα για το Κρατικό Βραβείο της Ρωσικής Ομοσπονδίας, το οποίο του απονεμήθηκε «για τη συμβολή στην ανάπτυξη του ρωσικού πολιτισμού και το επιμορφωτικό έργο», χαρακτήρισε την έκδοση του νέου βιβλίου του ως ένα από τα σπουδαία γεγονότα στα λογοτεχνικά πράγματα.

Στη συνέχεια προβλήθηκε απόσπασμα της σειράς ντοκιμαντέρ παραγωγής του μητροπολίτη Ιλαρίωνα «Το Ευαγγέλιο του Ντοστογιέφσκι», η οποία επίσης είναι αφιερωμένη στη 200^ή επέτειο από της γεννήσεως του συγγραφέα.

Ακολούθησε η παρέμβαση του υπεύθυνου του τμήματος «Μουσείο-διαμέρισμα του Φ. Ντοστογιέφσκι» του Κρατικού Μουσείου Λογοτεχνίας Π. Φόκιν, ο οποίος υπογράμμισε ότι «είναι εξαιρετικά σημαντικό ότι ειπώθηκε για τον Ντοστογιέφσκι εκ μέρους ενός εκ των πλέον εγκρίτων μας θεολόγων και ιεραρχών της Εκκλησίας» και επεσήμανε τη μοναδικότητα του νέου βιβλίου του Σεβασμιωτάτου κ. Ιλαρίωνα, το οποίο αποκαλύπτει το μυστήριο του πνευματικού κόσμου και του κοσμοειδώλου του μεγάλου Ρώσου συγγραφέα.

Για τη μεγάλη συμβολή στη μελέτη και την εκλαΐκευση της δημιουργικής κληρονομιάς του Θ. Ντοστογιέφσκι, στον ρωσικό πολιτισμό, τη διαφύλαξη της ρωσικής γλώσσας και την αγαθοεργό δραστηριότητα ο Π. Φόκιν απένειμε στον μητροπολίτη Ιλαρίωνα την τιμητική διάκριση πολιτών της Περιφέρειας Κέμεροβο, το παράσημο Ντοστογιέφσκι. Η τιμητική διάκριση θεσπίσθηκε στο Κουζμπάς για την 200^ή επέτειο από της γεννήσεως του συγγραφέα.

Απευθυνόμενος στο ακροατήριο ο πρόεδρος του Τμήματος Εξωτερικών Εκκλησιαστικών Σχέσεων του Πατριαρχείου Μόσχας μητροπολίτης Βολοκολάμσκ Ιλαρίωνας διηγήθηκε την προΐστορία της δημιουργίας του βιβλίου, όπου αντιπαραβάλλει ειδικότερα το δημιουργικό έργο του Ντοστογιέφσκι με το προφητικό και αποστολικό μήνυμα για τον Χριστό:

«Στις αρχές του περασμένου ημερολογιακού έτους επισκέφθηκα έναν παλιό μου φίλο, διακεκριμένο Ρώσο διπλωμάτη, τον Αλέξανδρο Βλαντίμιροβιτς Γιακοβένκο, ο οποίος στην εποχή του διετέλεσε υφυπουργός Εξωτερικών της Ρωσικής Ομοσπονδίας, κατόπιν Πρέσβης στη Μεγάλη Βρετανία και τώρα είναι πρύτανης της Διπλωματικής Ακαδημίας του υπουργείου Εξωτερικών της Ρωσίας.

Ο Αλέξανδρος Βλαντίμιροβιτς μου έδειξε μια φωτοανατυπωμένη έκδοση του Ευαγγελίου, το οποίο ανήκε στον Ντοστογιέφσκι. Είναι μοναδική η εξωτερική εμφάνιση του βιβλίου: σε μια θήκη, η οποία φιλοτεχνήθηκε σε σχήμα βαγονιού φυλακής έχει εσωκλεισθεί το τρίτομο έργο. Στη μέση είναι τοποθετημένη το φωτοαναπαραχθέν πανομοιότυπο του Ευαγγελίου του Ντοστογιέφσκι, αριστερά του ένας μεγάλος θεμελιώδης τόμος μελετών και δεξιά του ένας άλλος τόμος, όπου έχουν συλλεγεί όλες πρακτικά οι παραπομπές από το Ευαγγέλιο του Ντοστογιέφσκι, όλοι οι υπαινιγμοί του

Ντοστογιέφσκι, που σχετίζονται με το Ευαγγέλιο, σχόλια επί των σημειώσεων του συγγραφέα.

Εντυπωσιάστηκα τόσο πολύ από αυτή τη σπάνια έκδοση, που κυκλοφόρησε σε μικρό αριθμό αντιτύπων, ώστε δεν μπόρεσα να κρύψω τη μεγάλη μου επιθυμία να την αποκτήσω. Μετά από μερικές εβδομάδες έλαβα αυτή την έκδοση ως δώρο. Επισυναπτόταν ένα σημείωμα, όπου εκφραζόταν η ευχή το βιβλίο αυτό να ωφελήσει τις επιστημονικές μου μελέτες.

Στη συνέχεια ξέσπασε η πανδημία του κορονοϊού και βρέθηκα στην κλίνη της ασθένειας και στην καραντίνα. Περί τα τέλη του καλοκαιριού επανήλθα σε αυτή την έκδοση, την μελέτησα προσεκτικά και κατάλαβα ότι θα ήθελα να δημιουργήσω ένα ντοκιμαντέρ για το Ευαγγέλιο του Ντοστογιέφσκι. Πολύ περισσότερο, που πλησίαζε η 200^η επέτειος από τη γεννησή του και η 140^η επέτειος από το θάνατό του και θα ήταν πολύ καλό να δημιουργηθεί μια σειρά από ντοκιμαντέρ. Το βίντεο, που προβλήθηκε σήμερα, είναι για την ακρίβεια πλάνα από τα γυρίσματα της ταινίας, η οποία ελπίζω θα κυκλοφορήσει το φθινόπωρο.

Η ταινία βασίστηκε στο βιβλίο, που παρουσιάζω σήμερα. Συνήθως στην αρχή γράφω ένα βιβλίο και στη συνέχεια βάσει του βιβλίου γυρίζεται το ντοκιμαντέρ. Εδώ όλα έγιναν αντιθέτως: στην αρχή γεννήθηκε η ιδέα του ντοκιμαντέρ και στην πορεία της εργασίας επί του υλικού διαμορφώθηκε και αυτό το βιβλίο».

Σύμφωνα με τον μητροπολίτη Ιλαρίωνα, είναι δύσκολο να πει κανείς κάτι καινούριο και πρωτότυπο για τον Ντοστογιέφσκι, διότι το έργο του έχει μελετηθεί επισταμένως. Τον ιεράρχη ενδιαφέρει περισσότερο η ίδια η διαδικασία της συγγραφής ενός βιβλίου και το ότι τα βιβλία στη συνέχεια εκδίδονται και μελετώνται από κάποιους είναι, κατά τα λεγόμενά του, μια «παρενέργεια» της διαδικασίας.

«Ο Ντοστογιέφσκι διαδραμάτισε πολύ σημαίνοντα ρόλο στην πνευματική μου βιογραφία και γνώρισα αυτόν τον συγγραφέα πολύ νέος. Ως μαθητής σχολείου διάβασα σχεδόν όλα του τα έργα. Αργότερα επί πολλά χρόνια σχεδόν δεν επανήλθα, αλλά η μορφή του και οι ιδέες του ήταν πάντοτε παρούσες στη ζωή μου.

Ο τίτλος του πονήματός μου “Το Ευαγγέλιο του Ντοστογιέφσκι” έχει διττή έννοια. Πρώτον, πραγματεύομαι κυρίως το Ευαγγέλιο του Ντοστογιέφσκι ως βιβλίο, το οποίο μελετούσε όλη του τη ζωή, από τα κάτεργα έως τον θάνατο. Αυτό το βιβλίο φυλάσσεται έως σήμερα στη Ρωσική Κρατική Βιβλιοθήκη και είχα τη χαρά να το πιάσω στα χέρια μου. Για την επίδρασή του στο δημιουργικό έργο του Ντοστογιέφσκι θα ήθελα να τοποθετηθώ με βάση πρωτίστως τα τέσσερα μυθιστορήματά του από το “μεγάλο πεντάτευχο”: “Έγκλημα και τιμωρία”, “Ο ηλίθιος”, “Οι δαιμονισμένοι” και “Οι αδελφοί Καραμαζώφ”. Και βεβαίως, με βάση την ιδική του ζωή, τη βιογραφία του, η οποία δεν εκτίθεται στο βιβλίο με συνέπεια, αλλά παρουσιάζονται στοιχεία, τα οποία αφορούν στην

πνευματική του πορεία. Και η πορεία αυτή ήταν όχι πολύ εύκολη.

Σήμερα το πρωί στη συνεδρία της Συνοδικής Βιβλικής Θεολογικής Επιτροπής, της οποίας είμαι επικεφαλής, μελετήσαμε το έργο ενός εκ των διακεκριμένων θεολόγων μας, του αρχιμανδρίτη Σωφρονίου Σάχαροφ. Στα βιβλία του ο πατήρ Σωφρόνιος περιγράφει συχνά τρεις περιόδους πνευματικής ζωής: την προσφορά της χάριτος, την απομάκρυνσή της και την ανάκτησή της. Στην αρχή εμφανίζεται στον άνθρωπο εκείνο, το οποίο στη θεολογική γλώσσα αποκαλείται προκαταρκτική χάρη, δηλαδή ο Θεός άπτεται της καρδιάς του ανθρώπου. Τούτο μπορεί να συμβεί και στη νηπιακή ή στην παιδική ηλικία, στην εφηβεία. Αυτή είναι κάποια ασυνείδητη επαφή με τον Θεό, τον οποίο στη συνέχεια χάνει ο άνθρωπος, διερχόμενος μέσα από την κρίση, την εγκατάλειψη από τον Θεό. Ακολουθως ανακτά τον Θεό, αλλά σε κάποιο εντελώς διαφορετικό επίπεδο. Ο ίδιος ο π. Σωφρόνιος πορεύθηκε αυτή την οδό.

Κάτι παρόμοιο παρατηρούμε και στη ζωή του Ντοστογιέφσκι. Ανατράφηκε ως ορθόδοξος, από τη νηπιακή ηλικία έμαθε τις βασικές ιστορίες της Αγίας Γραφής, της Παλαιάς και της Καινής Διαθήκης, τις αγάπησε, και αυτές χαραχθηκαν στην παιδική του συνείδηση. Αργότερα όμως άρχισε η περίοδος της ενασχολήσεως με τις ιδέες των ουτοπικών σοσιαλιστών, για τις οποίες πλήρωσε με τα κάτεργα. Μάλιστα, ενδιαφέρον παρουσιάζει το γεγονός ότι ο Ντοστογιέφσκι ουδέποτε θεωρούσε ότι δεν άξιζε αυτή τη βαρύτατη τιμωρία του. Όχι, ήταν δίκιο, διότι θα μας καταδίκαζε ο ρωσικός λαός, έλεγε. Ο Ντοστογιέφσκι κατάλαβε ότι ο ίδιος ο Κύριος τον πέρασε από δοκιμασίες, ώστε το «ωσαννά» του να διέλθει από το «χωνευτήρι αμφιβολιών» και να φθάσει ο ίδιος στο εντελώς διαφορετικό επίπεδο προσεγγίσεως της πίστεως και του χριστιανισμού.

Αφού δοκίμασε την τρομερή, τραγική εμπειρία των κάτεργων, διερχόμενος αυτό το βίωμα με το Ευαγγέλιο στο χέρι κυριολεκτικά και μεταφορικά, βεβαίως επέστρεψε από τη φυλακή εντελώς διαφορετικός άνθρωπος. Εκεί ήταν ακριβώς που του διαμορφώθηκε το σύμβολο της πίστεως με τον Ιησού Χριστού στην κεντρική θέση».

Ακολουθως ο μητροπολίτης Βολοκολάμσκ Ιλαρίωνας ανέλυσε πώς αποτυπώνεται η μορφή του Χριστού στα τέσσερα ως άνω μυθιστορήματα.

«Στο “Έγκλημα και Τιμωρία” πραγματεύεται όσα προηγούνται της πνευματικής αναγεννήσεως του ανθρώπου. Όπως ενθυμούμαστε, σημείο-καμπή του μυθιστορήματος είναι το περιστατικό, όταν η Σόνια διαβάζει για την έγερση του Λαζάρου στον Ρασκόλνικοφ. Με την αποκατάσταση του πεπτωκότος ανθρώπου ολοκληρώνεται και το μυθιστόρημα: κάτω από το μαξιλάρι του Ρασκόλνικοφ, φυλακισμένου πλέον στα κάτεργα, ευρίσκεται το Ευαγγέλιο. Και τούτο είναι ασφαλώς αυτοβιογραφικό σημείο.

Στο μυθιστόρημα “Ο ηλίθιος” βλέπουμε πώς ο Θεόδωρος Μιχαίλοβιτς επιχειρεί την προσέγγιση της

μορφής του Χριστού μέσω της χριστοειδούς μορφής του πρίγκιπα Μίσκιν.

Στο μυθιστόρημα “Οι δαιμονισμένοι” ο Ντοστογιέφσκι προβάλλει σαφώς τον αντιχριστιανικό χαρακτήρα εκείνων των διδασκαλιών, οι οποίες αργότερα θα οδηγούσαν τη Ρωσία στην καταστροφή, προφητεύοντας και την ίδια την καταστροφή.

Τέλος, στο μυθιστόρημα “Οι αδελφοί Καραμαζώφ”, το οποίο αποτελεί πάλιν πνευματική αυτοβιογραφία του Ντοστογιέφσκι, ο συγγραφέας προσεγγίζει άμεσα το επίκεντρο της θρησκευτικής, εκκλησιαστικής ζωής. Ανασηκώνει το καταπέτασμα από εκείνο, το οποίο είναι το κυριότερο και κεκαλυμμένο στην Εκκλησία».

Κατά τον μητροπολίτη Ιλαρίωνα αντιπαραβάλλοντας το έργο του Ντοστογιέφσκι με τα έργα των άλλων Ρώσων κοσμικών συγγραφέων, θα διαπιστώσουμε ότι κατά τρόπον παράξενο στη ρωσική λογοτεχνία, η Εκκλησία παρουσιάζεται πολύ επιπόλαια και ακροθιγώς, με μόνη εξαίρεση τον Λεσκόφ, ο οποίος και αυτός, επειδή δεν εισέδωε ποτέ σε βάθος, απέτυχε να διακρίνει και να δείξει στους ανθρώπους το επίκεντρο της εκκλησιαστικής ζωής, ίσως γι’ αυτό και έχασε αργότερα την πίστη του.

«Ο Ντοστογιέφσκι κατάφερε να διακρίνει στην Εκκλησία το πλέον κεντρικό, δηλαδή τον ζώντα Χριστό. Η μορφή του Ιησού Χριστού, που ευρισκόταν στο κέντρο της χριστιανικής του κοσμοθεωρίας, του προσωπικού του συμβόλου της πίστεως, τον ενέπνευσε σε δημιουργικά επιτεύγματα και προφητείες, τις οποίες διατύπωνε, κατείχε κεντρική θέση στο σύνολο του έργου του.

Αυτή είναι κυριολεκτικά η δεύτερη έννοια του τίτλου του βιβλίου μου «Το Ευαγγέλιο του Ντοστογιέφσκι», όχι εκείνο το Ευαγγέλιο, το οποίο ο Ντοστογιέφσκι μελετούσε όλη του τη ζωή, αλλά εκείνο, το οποίο έγραφε ο ίδιος. Αυτή η χαρμόσυνη είδηση, την οποία κόμισε με όλη τη δημιουργικότητά του και στους σύγχρονούς τους, και τους απογόνους τους, συμπεριλαμβανομένων και εμάς, των μεταγενέστερων γενεών.

Επομένως, μπορούμε να μιλήσουμε για τον Ντοστογιέφσκι και ωσάν να είναι ένας προφήτης, και ως ένας απόστολος στην εποχή μας, της απιστίας και του λεγόμενου πλουραλισμού, όταν όλες οι θρησκευτικές παραδόσεις είναι εκτεθειμένες, όπως στην υπαίθρια αγορά. Ο Ντοστογιέφσκι μέσω από διαφορετικές γλώσσες απευθύνεται στους ανθρώπους όλου του κόσμου, μαρτυρώντας για τον Χριστό και για το πώς βιώνεται Χριστός από τον ορθόδοξο χριστιανό.

Σας ευχαριστώ για την προσοχή».

Ακολούθησε η ομιλία του προέδρου του Ιδρύματος Ντοστογιέφσκι Ι. Βόλγκιν, ο οποίος ειδικότερα συνεχάρη τον ιεράρχη για την έκδοση του βιβλίου, εκφράζοντας την ελπίδα ότι η έκδοση «θα αρχίσει την νικηφόρα της πορεία ανά τις πόλεις και κωμοπόλεις της Ρωσίας».

Ολοκληρώνοντας τη συνάντηση ο μητροπολίτης Ιλαρίωνας ευχαρίστησε όσους συμμετείχαν και όλους τους προσκεκλημένους, ευχόμενος σε αυτούς υγεία και ενδυνάμωση του Θεού.

Μια πηγή: <https://mospat.ru/gr/news/87504/>